

medgaar omtrent det samme som i almindelige aar, blir det økonomiske utbytte daarlig. Da torvindustrien for kun 2 aar siden — regnsommeren 1907 — var endnu uheldigere stillet, har fabrikkene set sig henvist til at forhøie priserne endel, men haaber til næste aar at kunne beregne de almindelige priser.

Skjønt enkelte fabrikker har betydelige beholdninger usolgt fra ifjor, og skjønt en flerhet av dem hadde sat sig istand til at utvide driften og etpar nye er kommet til, saa blir der allikevel forlitet til at dekke behovet. Belært av sørgelig erfaring fra iforfjor har man imidlertid været omhyggelig ved bjergningen av torven, saa det, som er indhøstet, er bra tørt. Torvstrøet er derfor av god kvalitet med høi opsugningsevne.

Med torvstrøtilvirkningen paa gaardene og i andelslagene staar det endda daarligere til end paa fabrikkene. I den travleste tid for landbruket har man ikke her saa god anledning til at skjøtte og bjerge torven i rette øieblik. Paa fabrikkene derimot er der ikke noget andet at vareta.

Da gaardbrukerne stadig mere er blit vant til at bruke torvstrø, og nødig vil undvære den, blir manglen meget følsom. Flere torvstrølag har derfor allerede hos fabrikkene kjøpt den torvstrø, som medlemmerne tiltrænger.

TORVSTRØINDUSTRIEN I SVERIGE

1907

UTDRAG AV: TORVINGENIÖR E. WALLGREN 'TORFTJÄNSTEMÄNNENS VERKSAMHET'
Korresponderende medlem av Det Norske Myrselskap.

AÅRET 1907 var et for *torvtørkning* meget uheldig aar paa grund av den vedvarende og rikelige nedbør i løpet av sommeren.

Det var væsentlig for *torvstrøtilvirkningen* at sommerens vaate veir gjorde sin indflydelse gjældende, særlig for de torvstrøfabrikker, som dels ikke hadde sin torv opstukket foregaaende høst, saaat man fik utnytte tørketiden om vaaren, eller dels ikke har hat tilstrækkelig mange smaahuser*) paa myren for deri at indlægge den muligens mellem regnskurene indbjergningstørre torv. Ved en hel del fabrikker opstikkes forørig strøtorven i altfor tykke stykker, til at disse skal kunne række at gjennomtørkes og indbjerges under kortere perioder av opholdsveir, idet den uteliggende, porøse strøtorv efter en regndag atter

*) De svenske smaahuser har et rumindhold av 200—250 m³.

blir gjennomtrængt av vand. De torvstrøballer, som blev frembudt tilsalgs, var paa grund av en høi fugtighetsgehalt sjelden under 100 kg. vegt, mens en tilfredsstillende tør normalballe veier 70 kg. og mindre.

De torvstrøfabrikker, som hadde bygget op mange smaa torvhuser ut over myren, kunde især i løpet av høsten faa indbjerget adskillig tør torv, men gjennemsnitlig faar man vel regne med en vandgehalt av 40—50 % og muligens mere av de torvstrøballer som blev frembudt tilsalgs.

Ved en i aaret 1907 anlagt ny torvstrøfabrik har man opført nogen større huser ved siden av fabrikkbygningen, istedetfor, som ellers er almindelig, at sprede mindre torvhuser ut over myrens opskjærings- og tørketeiger. Herved mente man at opnaa de fordele, at man slipper omlastning av torven og at ha et stort forraad tør strøtorv like ved fabrikken ved en eventuel forcering av ballepresningen. Men systemet har mange ulemper. Ved torvindbjergning direkte fra torvkuvene paa myren har man det uheldige i en forholdsvis lang transportvei til husene, saaat man selv i gunstige indbjergningstilfælde i løpet av en kort tid kanske neppe kan bjerge ind fjerdeparten saa meget, som man samtidig kunne ha bragt ind i smaa huser paa myren. De store huser kræver forholdsvis større anlægsomkostninger, idet de ikke kan bygges av vrakbord og saa enkle, som de smaa huser. Desuten fordres vidtløftige heisespilanordninger ved flere større huser, for at omlastning skal kunne undgaas. At man ved torvstrøfabrikken har lagerrum for mindst en ukes behov av strøtorv for presningen er naturligvis i sin orden.

Torvstrøfabrikker, som har begyndt at forsøke med at staklægge strøtorven, har efter en saadan regnsommer som 1907 mer og mer indset det uheldige heri, og begyndt at gaa over til smaahusystemet, eller til at tække strøtorvstakkene med løse bordtak.

Torvstrøindustrien er i aarets løp gaaet sterkt frem ved anlæg av en hel del nye og endog temmelig store torvstrøfabrikker. Men aaret har i flere henseender været temmelig vanskelig for denne industri. Dels, som ovenfor nævnt, paa grund av det vedholdende regnveir, og dels ved, at torvstrøefterspørselen ikke har motsvaret produksjonsmengden fra de mange og i enkelte trakter sammenhobede fabrikker. Store lager av torvstrø laa ved aarets begyndelse usolgt fra foregaaende aar, og desuten var høstens torvstikning for torvstrøproduksjonen i 1907 fleresteds meget stor. Paa grund av at den rikelige *halmhøst* i 1907 i det store og hele tat var av en daarlig beskaffenhet, har halm i en meget stor utstrækning været anvendt som strø, saa at mange gaardbrukere av den grund har kjøpt mindre torvstrø. Ogsaa ved at det torvstrø, som fabrikkene frembød tilsalgs, som oftest var av mindre god beskaffenhet paa grund av sin høie vandgehalt, samt ved de mange nystiftede torvstrølag og den stedse mer utviklede torvstrøtilvirkning til gaardsbruk, har fabrikkernes torvstrøsalg ikke motsvart den store produksjon. Især har de fabrikker, som ikke har hat billige laan av statens torvindustrilaanefond, mangesteds hat vanskelig for at greie sig, og i

flere tilfælder er torvstrø solgt for en pris endog under tilvirkningsomkostningerne. Paa den anden side har velbjerget, tør torvstrø, flersteds fremdeles kunnet betinge høje priser.

Mellem torvstrøindustriens udvikling og jordbrukets fremskridt forefindes den vekselvirkning, at *jo mere jordbruget ved rikelig anvendelse av torvstrø indrettes intensivt og kreaturbesætningen derved forøkes, desto mer økes ogsaa behovet for torvstrø og faar man tillike kjøpedygtigere forbrugere av samme.*

Torvindustrilaanefondet er i aaret 1907 forhøiet med 2 mill. kr., hvorav $\frac{3}{4}$ mill. kr. kunde disponeres det aar. Der bevilgedes nye torvlaan blandt andet til 30 torvstrøfabrikker. Torvindustrilaanefondet har saaledes bidrat til anlæg av mange saadanne fabrikker i aaret 1907, og man har hørt uttalt den mening, at staten burde indskrænke laan til nye torvstrøfabrikker, da der for tiden flesteds er overproduktion av torvstrø. Men da alle de brændtorvfabrikker, som har søkt om laan, har faat disse bevilget, saa maa ogsaa fondet med dets nuværende bestemmelser kunne disponeres av torvstrøfabrikker paa dertil skikkede myrer, og med disse bestemmelser kan regjeringen ikke nægte laan til en fabrik, kun fordi konkurransen er stor i vedkommende distrikt. Da torvfabrikken har lang amorteringstid, kan i mellemtiden konjunkturene forandres til det bedre, f. eks. ved forbedring av kommunikationerne, fragtnedsættelse m. m., selv om konkurransen er stor paa stedet, eller man der endnu ikke er vant til at anvende torvstrø. Konkurransens tøiler holdes av fabrikeieren, og det blir hans sak at skaffe et konkurransedygtig produkt, med de muligheter herfor, som myrforholde m. m. gir.

Nybygning av saa mange torvstrøfabrikker beror visseligen for en stor del paa spekulationslysten efter de glimrende torvstrøforretninger i aarene 1905 og 1906, uagtet det ikke har manglet paa alvorlige advarsler.

For at søke at raade bot paa den ved overproduktion m. m. opstaaede trykkede stilling begyndte torvstrøfabrikanterne i aaret 1907 at slutte sig sammen til *salgsforeninger*. Først stiftedes en saadan for det hele land, men denne har i aarets løp ikke vundet stor tilslutning. Ved siden herav dannedes stedlige foreninger for at motarbeide usund konkurranse ved salg av torvstrø. Man har desuten stillet sit haab til at erholde eksportmuligheter for torvstrø. I den anledning har den i aaret 1907 dannede »Svenska Torvindustriföreningen« ved Landbruksdepartementets formidling faat Utenriksdepartementet til at erholde konsulatrappporter fra omkring 50 havnestæder i alle verdensdelar angaaende mulig anvendelse av torvstrø med opgaver over tidligere indførsel, balernes hensigtsmæssige emballering, størrelse, vegt, prisforhold, importfirmaer m. m. Av disse konsulatrappporter fremgaar, at det er særskilt til Danmark, England, De kanariske øer, Nordamerikas forenede stater, Frankrike og Tyskland, at torvstrøeksport muligens skulle kunne komme istand. Mest retter man sin opmerksomhet paa Danmark og England.

Foruten fra de respektive konsulter er rapporter fra England ogsaa erholdt fra landbrukskonsulent Bagge og fra det svenske handelskammer i London. Meget forberedende arbeide synes endnu at gjenstaa, inden en torvstrøeksport av betydning kan opnaas, og fremforalt maa transportspørsmålet, deri indbefattet en vidtgaaende fragtnedsættelse paa de svenske jernbaner, løses paa en tilfredsstillende maate. Desuten maa torvstrøfabrikanterne indrette sig for tilvirkning av særskilte »eksportballer« og for tillempling av de i respektive land anvendte handelsprinciper ved eksportforretninger.

Holland eksporterte i aaret 1907 181 796 ton torvstrø til en samlet værdi av omkring 2,7 mill. kr.

En av forutsætningerne for muligheten av torvstrøeksport er løsningen av *arbeiderspørsmålet* derhen, at dygtige og tilstrækkelig mange arbeidere kan skaffes ved torvfabrikkerne for en rimelig betaling. For at tilveiebringe bedre ordnede arbeidsforholde har en hel del torvfabrikanter i aaret 1907 slaat sig sammen til en *torvindustriens arbeidsgiverforening*. Paa de steder, hvor torvstrø- og brændtorvfabrikationen kan kombineres med for en stor del anvendelsen av samme arbeidere for begge industrigræne, eller hvor forøvrig fast bosittende arbeidere kan erholdes, ved at torvfabrikarbeideren skaffes anden selsættelse, den tid han ikke har beskæftigelse med torvfabrikationen, har man kunnet skaffe sig roligere arbeiderforhold, samt faat billigere arbeidskraft. Dette gjælder fremforalt, hvor man paa torvfabrikens omraade har sørget for oprettelse av »egne hjem« for sine arbeidere. Med torvstrøindustriens hurtige utvikling, uten at nye bemerkelsesverdige arbeidsbesparende fabrikationsmetoder er indført, har manglen paa fuldtallige arbeidslag i de for fabrikationen viktigste tidspunkter mangedeels været meget følbar.

TORVSTRØINDUSTRIEN I SVERIGE 1909

MEDDELT VED KGL. NORSK GENERALKONSULAT, STOCKHOLM

Efter opgaver fra torvingeniør E. WALLGREN, 20 septbr. 1909.

INDBJERGNINGEN av tør strøtorv er vistnok endnu ikke avsluttet over det hele land, men man kan dog allerede nu danne sig en mening om resultatet.

Overproduktion vil vistnok gjøre sig gjældende i enkelte dele av landet. Men dels paa grund av den regnfulde sommer, som særlig i Götaland har foraarsaket en formindsket indbjergning av strøtorv, dels som en følge av et øket torvstrøforbruk rundt om i landet, og dels ved, at fabrikanterne er blit forsigtigere efter foregaaende aars erfa-